

БРОЈ 60/2026

ШУМЕ

Информативни часопис

ИНФОРМАТИВНИ ЧАСОПИС

Оснивач и издавач:

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац

За издавача:

Блашко Каурин, дипл.економиста

Главни и одговорни уредник:

Бојана Кеџман, дипл.новинар

Уређивачки колегиј:

Проф. др Владимир Ступар

мр Борис Марковић, дипл. инж. шумарства

мр Славиша Опачић, дипл. инж. шумарства

Драган Ковачевић, дипл. инж. шумарства

Снежана Марковић, дипл. инж. шумарства

Др Љубица Лукач, дипл. инж. шумарства

Раде Ребић, дипл. инж. шумарства

Проф. др Војислав Дукић

Александра Момић, дипл. новинар

Графичка припрема:

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац

Ово издање часописа се објављује у електронској форми на службеној интернетској страници ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац. Пренос и коришћење текстова из часописа је дозвољен, уз навођење извора. Главни и одговорни уредник има право на измјену наслова и краћење текста. Сарадницима се скреће пажња да своје текстове приреде у складу с правилима која налаже професионална и грађанска етика јавности рада.

Адреса:

ЈПШ „Шуме Републике Српске“

Информативно-стручни часопис „ШУМЕ“

Романијска 1, 71350 Соколац

Телефони:

051 247 200 и 065 815 958

Факс:

051 247 226

Рукописе слати на:

e-mail: bojana.kecman@sumers.org

Рјешењем Министарства информација Републике Српске број 01-740-1/00, од 22. августа 2000. године, јавно гласило Информативно-стручни часопис „Шуме“ уписан је у Регистар јавних гласила под редним бројем 377.

САДРЖАЈ:

Свјетски дан шума 2026.- Шуме и привреда.....	4
Свјетски дан шума посвећен промоцији Стратегије развоја шумарства Републике Српске за период 2026-2030.год.....	5
Интегрални информациони систем- нови корак у дигитализацији ЈПШ “Шуме Републике Српске”	6
Међународни дан шума 2026.....	9
Историјски корак за регионално шумарство: Одржан самит “Forestry Kupres 2026”.....	12
Свјетски дан шума и тврђава Врбашки град - симболи очувања природе и историје.....	13
Прва национална радионица на пројекту “SCAN-DANUBE”	14
Едукацијом и практичним радом до развоја свијести о значају шума.....	15
Пошумљавање као обавеза и изазов.....	16
Прољећно пошумљавање у ШГ “Трескавица” Трново.....	17
Одржана интерактивна радионица у Термама Озрен: Заштићена подручја као кључни покретачи одрживог туризма и локалног развоја.....	18
Потенцијал коришћења осталих шумских производа на подручју ШГ “Романија” Соколац.....	19
Шумски пожари - регионални изазов који захтијева заједнички одговор	21
Активности на сузбијању опасности од мина на Шумскопривредном подручју “Рогатичко”.....	23
Представници Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци на X међународном савјетовању “Шумско инжењерство Југоисточне Европе- стање и изазови.....	25
Потписани протоколи о испоруци огревног дрвета у 2026. години.....	27
Успостављање експерименталне плохе <i>Pinus brutia</i> у Херцеговини - значајан корак ка обнови деградираних шумских станишта.....	28
Привредно ловиште “Љубић” Прњавор - домаћин лијепих успомена.....	30
Дуга њива - нови бисер заштићене природе Републике Српске.....	32
Црни орах - перспективна врста за плантажно шумарство Републике Српске.....	33
Купање шумом: јапанска пракса која осваја свијет.....	34
Европски зец (<i>Lepus europaeus</i>).....	36
Липа (<i>Tilia</i>) - племенито дрво наших крајева.....	37

Свјетски дан шума 2026.- Шуме и привреда

Очување ресурса као темељ наше будућности

Сваког 21. марта широм свијета обиљежава се Свјетски дан шума, датум посвећен промоцији заштите и унапређења шумских екосистема. Овај датум установљен је са намјером да се јавност подсјети на кључну улогу коју шуме имају у одржавању еколошке равнотеже, али и на њихов неспоран утицај на квалитет живота и економски напредак друштва.

Ове године, фокус Свјетског дана шума стављен је на нераскидиву везу између шумских богатстава и привреде. Посебан нагласак је на чињеници да шуме нису само извор сировина, већ покретач запошљавања и развоја локалних заједница. Осим економске вриједности, оне су незамјењив чинилац у заштити земљишта и вода, регулисању климе те очувању биолошке разноврсности.

Када је ријеч о Републици Српској, шуме представљају једно од наших највреднијих природних блага. Због тога је стратешко и одрживо управљање овим ресурсом од пресудног значаја за цјелокупни друштвени развој. Јавно предузеће „Шуме Републике Српске“, водећи се стручним и научним стандардима, остаје досљедно свом задатку одговорног газдовања како би се овај потенцијал сачувао и за покољења која долазе.

Овај дан нас још једном опомиње да су шуме опште добро. Само кроз планско коришћење и колективну одговорност можемо осигурати да оне и у будућности остану стабилан ослонац развоја и природна вриједност од непроцјењивог значаја.

Свјетски дан шума посвећен промоцији Стратегије развоја шумарства Републике Српске за период 2026-2030.године

*Економика шумарства представља темељ за стратешко и
одрживо управљање шумским ресурсима*

Академија наука и умјетности Републике Српске је поводом Свјетског дана шума (21.03.2026. године) у сарадњи са ресорним министарством, ЈПШ „Шуме Републике Српске“ и Шумарским факултетом у Бањој Луци 19.03.2026. године организовала Округли сто на тему Стратегија развоја шумарства Републике Српске за период 2026-2035. године. Овај скуп је организован са циљем промоције недавно усвојене Стратегије којом се указује на одрживост, мултифункционалност, интегративност и партиципативност шумарства као и подизање свијести о значају шума Републике Српске за укупни економски и друштвени развој. На скупу су учествовали представници научних и стручних институција, Академије наука и умјетности Републике Српске, Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д Соколац, невладиних организација, удружења шумарства и др. Презентоване су теме:

- Усаглашеност Стратегије развоја шумарства Републике Српске (2026-2035) са међународним стандардима (политикама), проф.др Милан Медаревић
- Циљеви и мјере у стратегији одрживог шумарства Републике Српске, проф.др Зоран Говедар, дописни члан АНУРС-а
- Економски аспекти стратешког развоја шумарства Републике Српске, проф.др Драган Чомић и проф.др Жељко Вашко

Према свјетској организацији уједињених нација за храну и пољопривреду (FAO) свјетски дан шума је ове године посвећен теми Економија и шуме. Истакнуто је да Стратегија представља

један од најзначајнијих докумената за шумарство Републике Српске који треба да одреди између осталог и правце економског развоја шумарског сектора до 2035. године, уз поштовање принципа одрживог газдовања шумама и заштите природних ресурса. Стратегијом су дефинисани стратешки циљеви, приоритети, мјере, индикатори и стратешки пројекти у чијој реализацији ће учествовати сви привредни и други субјекти, институције и организације повезане са сектором шумарства.

Проф.др Зоран Говедар

Интегрални информациони систем – нови корак у дигитализацији ЈПШ „Шуме Републике Српске“

Дигитална трансформација одавно није само модеран термин из пословне литературе – она постепено постаје свакодневна реалност и у јавним предузећима која управљају природним ресурсима. ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац налази се у завршној фази увођења интегрисаног информационог система који треба да обједини три кључне компоненте: SAP ERP, географски информациони систем (GIS) и систем за управљање документима (DMS). Систем се за сада користи у ограниченом обиму, односно у дијелу организационих јединица и пословних процеса, док се његова потпуна примјена очекује након окончања имплементације. Циљ пројекта је да пословни, просторни и документарни подаци, када систем у потпуности заживи, буду обједињени на једном мјесту, чиме се отвара простор за бржи рад, већу транспарентност и квалитетније одлучивање.

Дугогодишњи начин рада у Предузећу заснива се на децентрализованом приступу – различите организационе јединице користиле су своје базе података и сопствене шифарнике. Такав модел је временом довео до фрагментације података, неусклађености шифара и тежег праћења пословних процеса на нивоу цијелог предузећа. Управо су ови проблеми били полазна тачка за увођење јединственог система, чије ефекте тек треба у потпуности сагледати.

Основа новог система треба да буде SAP ERP платформа, кроз коју се обједињују

набавка, продаја, финансије, обрачун зарада и управљање пројектима, укључујући гајење шума, експлоатацију и одржавање механизације и возnog парка. GIS компонента, с друге стране, треба да окупи просторне податке који су раније били распоређени по неколико различитих база – шумскопривредне основе, извођачке пројекте, катастар шума и шумског земљишта, планове сјеча, шумске комуникације, приватне шуме и заштиту шума. DMS систем доноси дигитализацију архиве – електронско протоколисање, размјену докумената и вођење судских предмета, чиме се постепено смањује употреба папирне документације.

Посебно мјесто у систему заузимају мобилне апликације, које представљају везу између терена и централног система. GIS мобилна апликација треба да омогући прикупљање просторних и атрибутских података директно на терену – за потребе израде шумскопривредних основа и дознаке стабала, али и у заштити шума, гдје би служила за биљежење локација илегалне сјече, феромонских клопки и површина под пожаром. SAP мобилна апликација, у комбинацији са преносивим штампачем, треба да прати кретање шумских дрвних асортимана кроз цијели производни процес – од сјече и извлачења до отпреме, уз евидентирање ко је, када и на који начин извршио сваку активност. Предвиђено је и да систем аутоматски провјерава да ли купац има измирене обавезе прије издавања отпремнице, чиме би се добио додатни ниво контроле.

Иако је систем још у завршној фази увођења и користи се у ограниченом обиму, у дијеловима у којима је већ заживио могу се видјети и први помаци. Раније је ноћна синхронизација података између организационих јединица значила да су подаци у систему могли бити стари и до 24 сата – тај застој би требало да буде уклоњен када систем почне да ради пуним капацитетом. Прикупљање података на терену, које је раније укључивало попуњавање папирних образаца и ручни унос наредног дана, уз додатно чекање на синхронизацију, односно укупно и до 48 сати кашњења, требало би, да се одвија знатно брже, у идеалном случају готово у реалном времену.

Исто се очекује и од DMS система, који би требало да омогући брзо претраживање докумената по броју протокола, датуму или пошиљаоцу, умјесто претраге физичке архиве која је могла трајати од неколико минута до неколико сати. Један од помака који се посебно истиче односи се на фактурисање - отпремнице које су се писале руком на терену, па сљедећег дана преносиле у систем, доносиле су најмање 24 часовно кашњење у наплати. Циљ је да се убудуће, у дијелу случајева у којима је мобилна апликација већ у употреби, фактура генерише и доставља купцу аутоматски, чим се апликација синхронизује са централним системом.

Program Ungdi Idi na Sistem Pomoć

Prikaži zalihu na skladištu materijala

Odabiri baze podataka

Materijal			
Pogon	2001	do	
Skladišna lokacija		do	
Serijski broj		do	

Opseg liste

Tip materijala	ISO	do	
Grupa materijala		do	
Grupa materijala		do	

☒ Prikaži karakteristike serijskog broja

Šumsko-privredno područje		do	
Šumska Uprava		do	
Radna Jedinica		do	
Privredna jedinica		do	
Odjel		do	
Odsek		do	

Odabir: Posebne zalihe

☐ Odaberi i posebne zalihe

Pokazatelj posebnih zaliha

do

Postavke

☐ Prikaži samo negativne zalihe

☒ Prikaži zalihe serijskog broja

☒ Nema redova nulte zalihe

☐ Ne prikazuj vrednosti

Prikaži opcije

☐ Hijerarhijsko predstavljanje

☒ Nehijerarhijsko predstavljanje

Izgled

Важан дио система треба да представља и BI (Business Intelligence) компонента, која би повезивала планске податке из GIS-a са подацима о реализацији из ERP-a. На тај начин би се добио потпун

увид у однос плана и реализације – од сјече, преко извлачења, до продаје – а руководство би добило алат за праћење одступања и доношење одлука засновано на поузданим подацима.

Увођење оваквог система, ипак, не пролази без изазова. Миграција података, усклађивање шифарника и прилагођавање запослених новом начину рада захтијевају вријеме и стрпљење. Оно што је већ сада видљиво јесте да се поставља темељ

за ефикасније управљање ресурсима, већу транспарентност пословања и, у перспективи, примјену напредних технологија, попут вјештачке интелигенције, у свакодневном раду Предузећа.

Prikaz pojedinačne stavke računa GK Pogled GK

Šifra	Broj dok.	Gl.knjiga	Tip	Det.knjif.	Detum dok.	SK	Iznos u LV	LV	Pa	Dok.sstv.	Profit.stv	KjestaIzn	Kontestatv
3040	1000000765	4081000000	SA	31.12.2023	31.12.2023	40	5.824,10	BAM					6797000000
3040	7000000004	4081000000	UG	31.03.2023	31.03.2023	50	208.448,83-	BAM					7003000000
		4081000000					202.624,73-	BAM					
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	910,20	BAM		304001			6520000000
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	982,79	BAM		304001			6520000000
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	982,78	BAM		304001			6520000000
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	982,79	BAM		304001			6520000000
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	982,78	BAM		304001			6520000000
3040	8	4081001000	AF	31.12.2023	31.12.2023	40	982,79	BAM		304001			6520000000
3040	1000000778	4081001000	SA	31.12.2023	31.12.2023	40	5.824,13	BAM					7003000000
		4081001000					11.448,26	BAM					
88							191.176,47-	BAM					

Међународни дан шума 2026.

Поводом обиљежавања Међународног дана шума, 20. марта 2026. године, на Шумарском факултету Универзитета у Бањој Луци одржана је централна свечаност која је окупила представнике академске заједнице, институција Републике Српске, јавног предузећа шумарства и стручну јавност. Кроз свечана обраћања, научно-стручна предавања и пратеће изложбене садржаје указано је на значај шума као природног, економског и друштвеног ресурса, као и на улогу науке и струке у њиховом одрживом управљању и очувању.

Организатори и партнери манифестације, поред Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, били су Академија наука и умјетности Републике Српске, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац.

Присутнима су се током свечаности обратили проф. др Војислав Дукић, декан Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске Бојан Випотник, помоћник министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Раденко Лакетић, те вршилац дужности директора Јавног предузећа шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, Блашко Каурин. У својим обраћањима истакли су значај очувања шумских екосистема, одговорног газдовања шумама и сарадње научних институција и надлежних институција у циљу одрживог развоја шумарског сектора.

Поводом обиљежавања Међународног дана шума додијељена је Повеља за изузетне заслуге у интернационализацији и развоју Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци проф. др Либору Јанковском (Libor Jankovský), редовном професору на Катедри за заштиту шума и газдовање дивљчи Факултета за шумарство и дрвне технологије Менделовог универзитета у Брну. Поред ангажмана на Менделовом универзитету, професор Јанковски је и предавач на Масариковом универзитету у Брну. Ово признање додијељено је као знак захвалности за дугогодишњу научну

сарадњу, подршку интернационализацији наставе и развоју међународних академских и истраживачких активности Шумарског факултета.

Овогодишње обиљежавање било је посвећено пољском јасену (*Fraxinus angustifolia* Vahl.), с намјером указивања на значај очувања ове врсте, али и успостављања праксе да се сваке године поводом Међународног дана шума представи једна значајна врста дрвећа. Подсјећамо да је претходне године пажња била усмјерена на Панчићеву омурику

Стручни дио програма

У оквиру стручног дијела програма проф. др Бранислав Цвјетковић, продекан за научноистраживачки рад Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, одржао је презентацију под називом „Шуме и економија. Пољски јасен (*Fraxinus angustifolia* Vahl.)“.

На почетку презентације приказани су подаци о стању шума и шумарства на глобалном нивоу, распореду вегетационих појасева и структури шумског богатства по државама. Посебно је наглашен удио шума према њиховим функцијама, при чему производне функције шуме учествују са око 30%, док преостали дио шума има бројне општекорисне и еколошке функције.

Истакнути су подаци о глобалној потрошњи и трговини дрветом, чија је међународна размјена достигла вриједност од приближно 0,5 трилиона долара. Наглашено је да државе са интензивним привредним растом, попут Кине, учествују у глобалном увозу дрвета са око 38%.

Представљени су и предиктивни модели потражње за дрветом, према којима се тренутна свјетска потрошња креће око четири милијарде кубних метара годишње, уз пројекције повећања на више од пет милијарди кубних метара, с обзиром на растући значај дрвета као еколошки прихватљивог материјала који се може рециклирати и каскадно користити.

Указано је и на чињеницу да је процес дефорестације у свијету успорен, док су активности пошумљавања у посљедњој деценији скоро достигле површине посјечених шума. Посебно је наглашена економска валоризација општекорисних функција шума у Европи. Наведено је да функције као што су: заштита вода (око 15

милијарди €), очување биодиверзитета, регулација климе и апсорпција угљеника (20–25 милијарди € годишње) имају једнаку или вриједност од тржишне вриједности дрвета које се експлоатише (око 15 милијарди €). Представљени су и велики свјетски програми пошумљавања, међу којима се издваја пројекат „Велики зелени кинески зид“.

У другом дијелу презентације посебна пажња била је посвећена пољском јасену (*Fraxinus angustifolia* Vahl.). Приказани су његов ареал распрострањења, подаци о залихама, власничкој структури, станишним условима и изазовима са којима се ова врста суочава. Представљени су резултати генетичких истраживања, као и истраживања производње сјемена и садног материјала, чији је обим значајно смањен услед појаве болести, штетних инсеката и промјена климатских образаца.

Посебно су представљене активности које се реализују у оквиру INTERREG DANUBE пројекта Универзитета у Бањој Луци „Стратегије очувања популација пољског јасена (*Fraxinus angustifolia*) у Дунавском басену — SCAN-DANUBE“. У оквиру пројекта набављена је савремена истраживачка опрема, укључујући аутоматске дендрометре за праћење физиолошког стања стабала пољског јасена. Истакнут је значај стратешких докумената који указују на потребу већег учешћа пољског јасена у програмима пошумљавања.

Симболична садња и пројектне активности

Након званичног дијела програма, у кругу Универзитетског кампуса организована је симболична садња садница пољског јасена, чиме је на практичан начин наглашена важност обнове и унапређења шумских екосистема. У наставку активности одржан је први национални радни састанак у оквиру INTERREG SCAN-DANUBE пројекта, посвећен очувању пољског јасена и размјени стручних искустава у области заштите шумских врста.

Обиљежавање Међународног дана шума протекло је у духу подизања свијести о незамјењивој улози шума у очувању животне средине, биодиверзитета и унапређењу квалитета живота.

Литерарни конкурс за ученике основних школа

У оквиру активности поводом Свјетског дана шума организован је литерарни конкурс за ученике основних школа у Републици Српској. Конкурс су расписали Шумарски и Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, с циљем подстицања ученика да кроз писану ријеч изразе значај шума и потребу њихове заштите. На конкурс је пристигло 86 радова.

Стручна комисија издвојила је најуспјешније радове у двије категорије. У категорији разредне наставе (I–V разред) награђен је рад „Шуме дан“, ауторке Софије Антонић, ученице III-4 разреда ЈУ ОШ „Васа Чубриловић“ из Градишке, под менторством Љубице Мирјанић. У категорији предметне наставе (VI–IX разред) награђен је рад „Бајка о срећном дрвету и срећном човјеку“, ауторке Лане Тодоровић, ученице IX-1 разреда ЈУ ОШ „Иван Горан Ковачић“ из Мркоњић Града, под менторством Анеле Лакете.

Награђени радови донијели су искрен и аутентичан доживљај шума из угла најмлађих, подсјећајући на значај њиховог очувања за будуће генерације. Награде за најбоље радове обезбиједило је ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац.

Изложба о хербаријуму

Поводом обиљежавања Међународног дана шума, студенти четврте године Шумарског факултета припремили су и реализовали изложбу посвећену историји хербаријума и његовом значају у проучавању биљног свијета, која је била постављена у холу зграде факултета.

Изложба је представљала путовање кроз развој идеје чувања биљака као трајног записа о природи. Посјетиоци су имали прилику да се упознају са развојем хербаријумских збирки — од првих ботаничких колекција до савремених научних метода и дигиталних база података, захваљујући којима су хербаријуми постали незамјењив извор знања о флори и биодиверзитету.

Посебан сегмент изложбе био је посвећен значајним хербаријумима региона, међу којима се издваја Хербаријум Универзитета у Бањој Луци, који данас представља важну научну збирку и драгоцен извор података о биодиверзитету. Од 2023. године регистрован је у међународној бази Index Herbariorum под акронимом BALU и тренутно броји око 20.000 хербарских уложака.

Обиљежавање Међународног дана шума још једном је потврдило значај сарадње академске заједнице, институција и привреде у очувању шумских ресурса. Кроз размјену знања, представљање научних резултата и промоцију одрживог управљања шумама, указано је на кључну улогу шума у економском развоју, заштити животне средине и унапређењу квалитета живота друштва у цјелини.

Проф. др Војислав Дукић

Историјски корак за регионално шумарство: Одржан самит „Forestry Kupres 2026“

Први регионални самит јавних шумарских предузећа, под називом „Forestry Kupres 2026“, одржан је од 21. до 23. маја 2026. године у хотелу „Адриа Ски“ на Купресу. Овај значајан стручни скуп окупио је управе водећих јавних предузећа шумарства из региона, представнике ресорних министарстава, академске заједнице и водеће европске стручњаке. Самит је организован под слоганом „Трансформација шумарског сектора – од традиционалног газдовања до зеленог капитала“, са циљем рјешавања горућих изазова у струци. Међу кључним актерима самита били су представници ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, који су заједно са колегама из региона активно учествовали у свим радним паноима. Учесници су кроз дискусије отворили важне теме као што су одрживи развој, утицај климатских промјена, сушење шума и екстремне временске непогоде.

Посебан акценат стављен је на потребу за убрзаном дигитализацијом сектора, примјеном савремених технологија те модернизацијом управљања шумским ресурсима. Разматрани су и заједнички проблеми попут израженог недостатка радне снаге и прилагођавања индустрије новим европским и глобалним

стандардима. Скуп је јасно показао да еколошки и привредни изазови у шумарству не познају државне границе и да захтијевају координисан одговор свих јавних предузећа. Важан допринос раду самита из Српске дали су и стручњаци са Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци.

Као круна дводневног рада, потписан је заједнички Меморандум о разумијевању јавних предузећа шумарства. Овим документом постављени су темељи за чвршћу будућу регионалну сарадњу, заједничке прекограничне пројекте и размјену стручних знања.

Недељко Јовић, дипл. инжењер шумарства

Свјетски дан шума и тврђава Врбашки град - симболи очувања природе и историје

Поводом Свјетског дана шума посјетили смо локалитет познат као Град Марије Терезије на којем се врше радови археолошког истраживања. Смјештен два километра од Горњих Подградаца према Мраковици, град је окружен шумама које су издвојене у Шумском газдинству "Градишка" као шума високе заштитне вриједности, као дио шума важних за традиционални културни идентитет локалних заједница ВЗВ 6 у ПЈ „Козара-Врбашка“, одјељење 171-одсјек „01“, одјељење 172-одсјек „01“. Истраживање проводи археолог Душан Којић из Завичајног музеја Градишка и Угљеша Војводић из Археолошког института Београд. Овом приликом упознати смо са важности овог историјског споменика који свједочи о прошлим догађајима и културама. Иако народно предање тврђаву везује за Марију Терезију, истина је потпуно

другачија. Сазнали смо да се ова тврђава помиње још 1293. године и да је по рјечици Врбашкој добио назив Врбашки град. Тврђава је грађена од камена и имала је дебеле зидове, а данас су сачувани само остаци који свједоче о њеној некадашњој снази јер је била толико значајна да су у њој издаване краљевске повеље током 14. вијека. Такође, са наше стране указали смо на значај шума као кључног услова за опстанак живота јер одржавају равнотежу у природи и пружају бројне користи човјеку и планети. На крају видимо да су и шуме и тврђаве веома важне - шуме за живот а тврђаве за историју и културу.

Горан Шкрбић, дипл.инжењер шумарства

Прва национална радионица на пројекту „SCAN-DANUBE“

У оквиру обиљежавања Свјетског дана шума, организован је први национални тренинг на међународном пројекту „Стратегије за очување пољског јасена (*Fraxinus angustifolia*) у Дунавском басену (SCAN-DANUBE)“. Ова радионица је одржана на Шумарском факултету Универзитета у Бањој Луци 20. марта 2026. године. Том приликом заинтересоване стране (stakeholders) су могле чути много више детаља о пољском јасену код нас кроз сљедеће теме:

- Проф. др Бранислав Цвјетковић: „Опројекту SCAN-DANUBE“
- Проф. др Владимир Ступар: „Таксономија, екологија и распрострањење пољског јасена“
- Проф. др Војислав Дукић и MSc Срђан Билић: „Газдовање шумама пољског јасена у Босни и Херцеговини“
- Проф. др Зоран Станивуковић и MSc Ранко Васиљевић: „Болести пољског јасена и стање у његовим састојинама“
- Проф. др Милан Матаруга и проф. др Бранислав Цвјетковић: „Производња сјемена и садног материјала у функцији очувања пољског јасена“.

Учесће су узели представници придружених партнера: Министарства пољопривреде, шумарства

и водопривреде Републике Српске, ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, ЈУ „Воде Републике Српске“, Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, ШГД „Херцегбосанске шуме“, представници невладиног сектора, управљачи заштићених подручја, као и студенти и наставно особље из средњошколског образовања.

У раду радионице учествовао је и представник водећег партнера пројекта, проф. др Либор Јанковски, декан Факултета за шумарство и дрвне технологије Менделовог универзитета у Брну (Чешка Република), који је представио стање пољског јасена у Чешкој Републици кроз излагање „Стратегије за очување *Fraxinus angustifolia* у Чешкој Републици“.

Послије предавања, кроз активну дискусију, дошло се до закључка о неопходности израде одговарајућих смјерница за одрживо гајење и управљање шумама пољског јасена, са којима би били упознати сви релевантни актери. Такође, истакнута је потреба за активнијим укључивањем приватних шумовласника у процесе информисања и доношења мјера очувања, с обзиром на то да се највећи дио површина под пољским јасеном налази у њиховом власништву. Сажетак резултата дискусије и закључци ове радионице су касније представљени на пројектном састанку у Павлову (Чешка Република), омогућавајући на тај начин поређење шумарских пракси између Чешке Републике и Босне и Херцеговине.

Након завршетка Прве националне радионице, заинтересованим странама је упућен упитник са питањима везаним за проблематику пољског јасена. Прелиминарни резултати указују да је већина анкетираних упозната са проблемима опстанка пољског јасена као посљедица дјеловања патогена, промјене еколошких услова станишта, климатских промјена, фрагментације станишта и сл. Наглашено је да не постоји довољно података и да треба посветити више пажње пољском јасену, кроз повезивање и сарадњу научне заједнице, управљача и приватних власника на рјешавању проблема.

Проф. др Милан Матаруга

Едукацијом и практичним радом до развоја свијести о значају шума

Шуме представљају једно од највриједнијих природних богатстава наше земље и управо због тога веома је важно да се код дјеце и младих од најранијег узраста развија свијест о значају шума, њиховој заштити и одрживом коришћењу. Спој теоријског знања и практичног рада представља најбољи начин да ученици разумију колико су шуме важне за живот човјека и очување природне равнотеже.

У оквиру активности усмјерених на еколошко образовање ученика, чланови еколошке секције ЈУ ОШ „Јован Дучић“ учествовали су у акцији пошумљавања на локалитету Делибашино Село. Током ове активности ученици су имали прилику да кроз практичан рад учествују у садњи младих стабала и на тај начин дају свој допринос очувању и унапређењу животне средине.

Кроз непосредан боравак у природи ученици су се упознали са значајем пошумљавања и његовом улогом у обнови шумских екосистема. Велика заинтересованост и одговоран приступ раду показали су да млади итекако могу бити важни учесници у очувању природних богатстава.

Ученици ЈУ ОШ „Бранко Ћопић“ су имали прилику да прошире своја знања и кроз едукативно предавање које је, на позив учитељице Драгана Радановић и ученика одјељења V5, одржао Далибор Јекић, инжењер шумарства запослен у Шумском газдинству „Бања Лука“ Бања Лука.

Током занимљивог и интерактивног предавања ученици су сазнали због чега су шуме једно од најважнијих природних богатстава и какву улогу имају у свакодневном животу људи. Посебна пажња посвећена је најзначајнијим и најчешћим врстама дрвећа које расту на нашем подручју, међу којима су буква, храст китњак, граб, јела, смрча, бијели и црни бор. Ученици су научили како да препознају поједине врсте дрвећа према изгледу листова, коре, плодова и крошње, као и какав је њихов значај за шумске екосистеме.

Бројна питања и активно учешће ученика током предавања показали су велико интересовање за теме из области шумарства и заштите природе. Кроз спој едукације и практичног рада ученици су стекли нова знања, развили еколошку свијест и боље разумјели важност очувања шума за будуће генерације.

Овакве активности представљају одличан примјер сарадње образовних установа и стручњака из области шумарства у циљу подизања свијести младих о значају природних ресурса. Свако посађено стабло и свако ново стечено знање представљају корак ка одговорнијем односу према природи и стварању здравије животне средине за генерације које долазе.

Далибор Јекић, дипл. инжењер шумарства

Пошумљавање као обавеза и изазов

Успјешно реализована прољећна садња смрче у ШГ „Лисина“ Мркоњић Град

Подизање нових шума садњом садница, као и комплетирање њихове природне обнове, представља трајну обавезу и велики изазов за шумаре. У високим шумама, под утицајем различитих биотичких и абиотичких фактора, често долази до сушења стабала у виду жаришта. Уклањањем таквих стабала формирају се кластери (празнине) у којима је неопходно извршити вјештачко обнављање како би се одржала континуирана пребирна структура и дугорочна стабилност састојине.

Пратећи ове принципе, радници ШГ „Лисина“ Мркоњић Град су током прољећне садње извршили пошумљавање у одјелу 99, одсјек а, ПЈ „Лисина“. Поменуте активности спроведене су на површинама које чине шуме букве и јеле са смрчом, лоциране на серијама кречњачких и доломитних, претежно плитких земљишта. С обзиром на то да јела и смрча, према техничком циљу газдовања, представљају носиоце инвентара у омјеру смјесе, оне су биле и најбољи избор при одабиру врста дрвећа за ову локацију.

Пошумљавање је успјешно реализовано на површини од 2 хектара, садњом садница смрче старости 2+0 контејнерског типа. Ове активности представљају почетну фазу у оквиру овогодишњег плана шумскоузгојних радова у циљу обнављања деградираних површина и дугорочног унапређења шумског фонда.

Небојша Калаба, дипл. инжењер шумарства

Прољећно пошумљавање у ШГ „Трескавица“ Трново

На подручју Шумског газдинства „Трескавица“ Трново успешно је завршено прољећно пошумљавање, у оквиру којег је у овом периоду засађено укупно 3.300 садница смрче. Смрча се, као климатски прилагођена врста, најбоље показала на овом подручју захваљујући својој отпорности и способности прилагођавања природним условима.

Пошумљавање садњом садница је извршено властитом радном снагом на рејону „Трново“ у одјелу „103“ П.Ј. „Црна ријека Жељезница“ у склопу просте репродукције шума на површини од 1,00 хектара, док је попуњавање шумских култура извршено на рејону „Касиндо-Простругана клада“ у одјелу „80/1“ П.Ј. „Касиндолска ријека“ на површини од 0,10 хектара.

Извршено подизање нових шумских култура и попуњавање постојећих су редовне активности које се сваке године спроводе како у прољећном, тако и у јесењем периоду у складу са годишњим планом за Шумско-узгојне радове.

Циљ пошумљавања је обнова шумских екосистема, смањење ерозије тла и повећање биодиверзитета. Значај пошумљавања је вишеструк, доприноси ублажавању климатских промјена, помаже обнови шумских површина ради санације штете настале усљед крчења шума, пожара или ерозије.

Газдинство ће и у наредном периоду посветити пажњу праћењу новозасађених садница и спроводити остале мјере његе шумских култура попут прашења и окопавања, те чишћење од корова и непожељних врста, а све у циљу побољшања услова за њихов раст и развој.

Јелена Дошло Радуловић, дипл.инж.шумарства

Одржана интерактивна радионица у Термама Озрен: Заштићена подручја као кључни покретачи одрживог туризма и локалног развоја

У туристичко-угоститељском комплексу Терме Озрен у Петрову успјешно је завршена дводневна стручна радионица посвећена јачању капацитета у сектору одрживог туризма унутар заштићених подручја. Скуп, који је трајао од 10. до 11. јуна, окупио је кључне актере из области заштите природе, представнике туристичких организација с примарним циљем трансформације заштићених природних зона у активно управљане и економски стабилне туристичке дестинације.

Радионица је реализована у оквиру кровног пројекта под називом „Мјере изградње капацитета усмјерене на пружање подршке управљачима заштићених подручја, туристичким организацијама и туристичким оператерима (управљачи заштићених подручја као менаџери туристичких дестинација)“.

Радионицу је организовало Удружење управљача заштићених подручја Републике Српске уз подршку UNDP-а кроз SPA пројекат (Одрживост заштићених подручја).

У оквиру радионице представљени су најновији трендови у туризму те промјене у навикама савремених туриста. Истакнуто је да модерни посјетиоци све више бјеже од масовног туризма, тражећи аутентична искуства, директан контакт с нетакнутом природом и еколошки прихватљиве аранжмане.

Акценат је стављен на савремене маркетиншке алате. Кроз панел о улози друштвених мрежа у промоцији, приказани су конкретни модели како се дигиталним путем може креирати позитиван наратив, едуковати јавност о важности очувања природе, те циљано привући публика која цијени одрживи туризам.

Други дио радионице био је практичног карактера, базиран на анализи успјешних домаћих модела који већ дају изузетне резултате на терену:

Тако су присутнима пренесена искуства из Горње Пецке. Представљен је модел како заштићено подручје може постати истински покретач развоја руралне заједнице. Кроз синергију екологије и туризма, у Пецки је остварено економско оснаживање локалног становништва кроз пласман домаћих производа и пружање аутентичних угоститељских услуга.

Радионица на Термама Озрен послала је јасну поруку: одрживи туризам у заштићеним подручјима није луксуз, већ нужност и развојна шанса. Кроз пројекте подржане од стране UNDP-а, управљачи заштићених подручја добијају неопходне алате и знања како би успјешно балансирани између примарне улоге очувања биодиверзитета и економске самоодрживости кроз туризам.

Александра Столица, дипл. инжењер шумарства

Потенцијал коришћења осталих шумских производа на подручју ШГ „Романија“ Соколац

У остале шумске производе (ОШП) биљног поријекла спадају: самоникло љековито, јестиво и ароматично биље, гљиве, шумско воће, плодови, шишарке, сјеме и листинац шумског дрвећа и грмља, украсно шибље, трска, лико, сокови из шумског дрвећа, различити органи биљака (коријен, кора, лишће, смола, плодови, патолошке израслине на дрвећу, плодовима и лишћу), маховина, лишајеви, трава (сијено) са ливада у оквиру шума и изнад шумске вегетације.

На подручју ШГ „Романија“ Соколац налази се богат биодиверзитет са значајним бројем балканских и динарских ендема, као и глацијалних реликата. Најзначајније ендемске врсте на овом подручју укључују специфичне биљне врсте прилагођене планинским ливадама и кречњачким стаништима. Терапеутска својства романијских биљака позната су од давнина. Народни травар Јово Мијатовић је своја запажања преточио у књиге „Лијечење биљем“, гдје је до детаља описао фармаколошке особине и периоде брања преко стотину врста са Романије.

Према стратегији развоја шумарства у шумама Републике Српске постоји преко 200 љековитих биљних врста. Проширењем дјелатости Јавног предузећа и формирањем Сектора за остале шуске производе и остале дјелатности на нивоу јавног предузећа и циљу одрживог кориштења ових ресурса, стварање нових производа и услуга, започете су активности на стварању предуслова кориштења истих, па тако и у ШГ „Романија“ Соколац.

Остали шумски производи (љековито биље, шумски плодови и гљиве) представљају изузетан привредни и еколошки ресурс Босне и Херцеговине.

Коришћење осталих шумских производа подразумијева: сакупљање, складиштење, прераду, паковање, транспорт и друге активности које се односе на остале шумске производе.

Истраживања тржишта љековитог и ароматичног биља (МАП) показује стабилан глобални и регионални раст, вођен све већом

свијешћу потрошача о здрављу и преласком на природну козметику и фитофармацију.

Остали шумски производи појављују се као сировина за велики број финалних производа које користе фармацеутска и прехранбена индустрија. Према подацима Спољнотрговинске коморе извоз љековитог и ароматичног биља премашује 32.000.000,00 КМ.

На основу сазнања чувара шума, локалног становништва и карте газдинских класа означене су локације на карти ШГ „Романија“, гдје су потенцијално могућа станишта самониклог љековитог биља, гљива и шумских плодова. Истраживања заступљености, бројности и покривности осталих шумских производа изведена су по принципу кластера: 1. огледних плоха за евиденцију самониког љековитог биља и линија путања трансеката за осматрање бројности, количине и врсте гљива и плодова. Обилазак налазишта ОШП-а почео је у мају 2021. год и трајао до краја новембра 2021. год.

На основу добијених података истраживања добили смо прву емпиријску евиденцију налазишта ОШП-а на подручју ШГ „Романија“. Најзаступљеније врсте самониклог љековитог биља су: коприва (*Urtica dioica*), кантарион (*Hypericum perforatum*), мајчина душица (*Thymus serpyllum*), хајдучка трава (*Achillea millefolium*), дивљи оригано (*Origanum vulgare*), дивља нана (*Mentha spicata*), преслица (*Equisetum arvense*), јаглац (*Primula officinalis*). Најзаступљенији шумски плодови су: дивља јагода (*Fragaria vesca*), глог (*Crataegus monogyna*), клека (*Juniperus communis*), шипурак (*Rosa canina*), трњина (*Prunus spinosa*), купина (*Rubus fruticosus*), боровница (*Vaccinium myrtillus*), малина (*Rubus idaeus*), а од јестивих гљива: смрчак (*Morchella esculenta*), ђурђејача (*Calocybe gambosa*), лисичарка (*Cantharellus cibarius*), врањ (*Boletus edulis*), рјјница (*Lactarius deliciosus*), црна труба (*Craterellus cornucopioides*) и млијечница (*Lactarius piperatus*).

Доношењем „Правилника о условима коришћења и начину сакупљања осталих шумских производа“ у новембру 2020. год. радна јединица „Остали шумски производи“ у оквиру ШГ „Романија“ Соколац је започела са контролом и надзором над сакупљањем осталих шумских производа од стране комерцијалних сакупљача.

На основу информација о извозу љековитог биља (сријемуш, јаглац, зова), шумских плодова (клека) и гљива (вргањ, лисичарка, смрчак) на инострано тржиште које се продају као сировине, јавља се потреба за прерадом осталих шумских производа и формирање домаћих брендова како на нивоу физичких лица, тако и на нивоу газдинстава.

У току лjeta 2022. године ШГ „Романија“ Соколац је вршила прераду самониклог љековитог

биља у тинктура. Радна јединица „Остали шумски производи“ у оквиру ШГ „Романија“ Соколац је произвела тинктуре сријемуша, коприве, хајдучке траве и кантариона. Здравствена исправност производа је утврђена на Заводу за Јавно Здравље БиХ у Мостару. До сада су вршене сајамске продаје тинктура љековитог биља и уочена је велика заинтересованост за производе природног поријекла. У наредном периоду нам преостаје регулисање система продаје, усавршавање рецептура и испитивање тржишта.

Ведрана Мачар, дипл. инжењер шумарства

Шумски пожари – регионални изазов који захтијева заједнички одговор

Шумски пожари представљају један од најозбиљнијих ризика за шумске екосистеме, имовину и безбједност становништва. У условима све израженијих климатских промјена, дуготрајних сушних периода, високих температура и екстремних временских прилика, опасност од настанка и ширења пожара на отвореном простору постаје све већа. Због тога превенција, рано откривање и благовремено реаговање имају пресудан значај у заштити шума и природних ресурса Републике Српске.

Подаци из званичних евиденција показују да су посљедице пожара на отвореном простору у Републици Српској у протекле двије деценије изузетно значајне. У периоду од 2000. до 2022. године опожарено је

244.923 хектара површина, од чега се 139.722 хектара односи на шуме и шумско земљиште. Просјечно се годишње биљежи око 156 пожарних инцидената, а пожари захвате приближно 6.000 хектара површина. Посебно угрожено подручје је источна Херцеговина, гдје је регистрован највећи дио укупно опожарених површина.

Иако климатски услови значајно утичу на повећање ризика, људски фактор је и даље најчешћи узрок настанка пожара. Непрописно паљење корова и жетвених остатака, спаљивање отпада, неуређене депоније, непажња приликом боравка у природи, као и запустјело пољопривредно земљиште обрасло лако запаљивим материјалом, могу довести до пожара који се у кратком времену шире на велике површине. Због тога је неопходно стално подсећати јавност да један тренутак непажње може изазвати несагледиве посљедице по шуме, земљиште, биодиверзитет, квалитет ваздуха и живот локалних заједница.

Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац активно учествује у активностима усмјереним на превенцију и сузбијање шумских пожара. Кроз рад шумских газдинстава, јачање система осматрања и дојаве, одржавање шумских комуникација, ангажовање људства и механизације, као и сарадњу са ватрогасно-спасилачким службама, цивилном заштитом, локалним заједницама и другим надлежним органима, Јавно предузеће даје значајан допринос очувању шумског фонда Републике Српске. Посебна пажња посвећује се припреми за пожарну сезону, бољој координацији на терену и подизању свијести о значају одговорног понашања у шуми и њеној околини.

Поред редовних оперативних активности, Јавно предузеће континуирано учествује у стручним семинарима, обукама и пројектима који се односе на заштиту шума, управљање ризицима и унапређење система реаговања. Сходно томе, Јавно предузеће је партнер

у пројекту Есо-DRR – „Смањење ризика од катастрофа засновано на екосистему путем одрживог управљања шумама“, који је покренула Влада Јапана посредством Јапанске агенције за међународну сарадњу – JICA. Овај пројекат је посебно значајан јер повезује одрживо газдовање шумама, јачање система контроле шумских пожара и смањење ризика од катастрофа, уз коришћење искустава и добрих пракси из региона.

Значајно је истакнути и регионални пројекат IPA FF – „ЕУ подршка превенцији поплава и управљању ризиком од шумских пожара на Западном Балкану и у Турској“, који је трајао од 2020. до 2023. године који је усмјерен на унапређење процјене и управљања ризиком од шумских пожара, развој методологија, примјену информационих технологија и израду карата опасности, интензитета и подложности од шумских пожара. У активностима су учествовали представници Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац.

Поред пројеката, одржан је и семинар „Шумски пожари и ризици од уланчавања штета по шумски фонд Републике Српске“, одржан у организацији Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци приликом којег су разматрани законски и подзаконски прописи из области заштите шума, стање виталности најважнијих врста дрвећа, као и ризици који могу настати након пожара, укључујући могућност уланчавања штета по шумски фонд.

Заштита шума од пожара није задатак једне институције, већ заједничка одговорност цијелог друштва. Свака превентивна мјера, свака правовремена дојава, сваки одржаван шумски пут и сваки одговоран појединац представљају важан дио система заштите. Шуме су природно богатство од непроцјењивог значаја, а њихово очување захтијева сталну пажњу, знање, сарадњу и одговорно понашање. Спречавањем пожара чувамо шуме, животни простор и будућност генерација које долазе.

Активности на сузбијању опасности од мина на Шумскопривредном подручју „Рогатичко“

Шумарство с правом носи неславну титулу једне од најопаснијих привредних грана. Поред тешких теренских услова и сталног ризика од повреда на раду, радници Шумског газдинства „Сјемећ“ из Рогатице деценијама се суочавају са још једним, смртоносним изазовом, заосталим минско-експлозивним средствима. Према подацима из важеће Шумскопривредне основе (2022–2031), Рогатичко шумско привредно подручје оптерећено је озбиљним степеном контаминираниости минама, што општину Рогатица сврстава у сам врх загађености у Републици Српској. Од укупно 41.023 хектара површине којом газдује ШГ „Сјемећ“, под минама се налази чак 6.518 хектара, што значи да је скоро 16 одсто ове територије недоступно и опасно по живот.

-Огроман економски и еколошки губитак

Овај проблем нема само безбједносни, већ и огроман привредни сегмент. Значајне површине најквалитетнијих шума заробљене су у минским пољима, чиме је онемогућено редовно газдовање и експлоатација.

У структури минираних површина најврједнији ресурс чине високе шуме које заузимају 1.423 хектара. Под минама се налази и 2.849 хектара изданаčkih шума, 420 хектара шумских култура, као и 764 хектара земљишта које је подесно за пошумљавање, но се због безбједносног ризика не може привести намјени. Преостала 1.062 хектара односе се на површине неподесне за газдовање.

За раднике на терену, ово је сурова свакодневица. Минске површине се налазе у њиховом радном окружењу, због чега је опрез подигнут на највиши ниво, а свјесност од угрожености треба да буде стално присутна.

- Едукација и превентива: Сарадња Црвеног крста и ШГ „Сјемећ“

Препознавши озбиљност ситуације, тим за упозоравање на опасности од мина Црвеног крста Републике Српске, предвођен координаторима из сједишта, реализовао је крајем прошле године низ превентивних активности на подручју општине Рогатица. Посебна пажња посвећена је управо најугроженијим категоријама становништва и професијама које су директно везане за шумске комплексе. У сали Управе ШГ „Сјемећ“ одржано је стручно предавање за запослене, током којег су размијењена драгоцјена искуства и сазнања о понашању у ризичним зонама. Слична предавања одржана су и за чланове локалног ловачког удружења, као и другим установама и организацијама.

- Нове инфо-табле на кључним локалитетима

Као кључни дио овог пројекта, на терену су постављене велике информативне табле у виду детаљних карти са јасно назначеним минским површинама. Локације за постављање пажљиво су одабране како би покриле тачке интензивног кретања људи:

- Будета
- Бабљак
- Живаљевићи
- Пешурићи
- Чадовина
- Месићи

С обзиром на то да су ови локалитети дио животног простора локалног становништва, али и руте које често посјећују туристи и љубитељи природе, постављене табле ће пружити правовремене и корисне информације свим посјетиоцима.

- Планови за деминирање

Иако је ова активност у последње вријеме у стагнацији у Босни и Херцеговини у односу на претходни период, постоји план деминирања за одређене површине. БХ МАК је извршио теренски обилазак на локацији Бањ Стијена гдје се очекују и прве активности на уклањању мина. Користи би имало становништво овог села, али и наше газдинство, које би након деминирања било у могућности да направи и уреди планинарску стазу која би повезивала пећине Парка

природе Прача са мрежом путне комуникације која се налази изнад лијеве стране кањона.

- Спремност на сарадњу

Колектив Шумског Газдинства „Сјемећ“ схвата озбиљност, ризик и посљедице које могу произвести минско – експлозивна средства, тако да је наше предузеће увијек спремно да подржи овакве конструктивне акције и сарадњу. Безбједност радника и грађана је на првом мјесту, а ови пројекти директно доприносе подизању квалитета живота и очувању људских живота у локалној заједници.

Владимир Станишић, дипл. проф. географије

Представници Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци на X међународном савјетовању „Шумско инжењерство Југоисточне Европе – стање и изазови“

У периоду од 22. до 24. септембра 2025. године у Охриду је одржано X међународно савјетовање „Шумско инжењерство Југоисточне Европе – стање и изазови“, у организацији Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу, Факултета за шумарске науке, пејзажну архитектуру и екоинжењеринг „Ханс Ем“. Скуп је окупио представнике академске заједнице и стручњаке из области шумског инжењерства са простора југоисточне Европе, са циљем размјене знања, искустава и сагледавања савремених изазова у шумарској струци.

Ово савјетовање се традиционално организује у оквиру активности међународног удружења Forest Engineering of South-Eastern Europe (FESEE), које окупља научнике и стручњаке из Босне и Херцеговине, Хрватске, Сјеверне Македоније, Словеније и Србије. Основни циљ овог удружења је подстицање сарадње и размјене знања међу стручњацима из региона, посебно у областима искоришћавања шума, механизације у шумарству, шумских комуникација као и организације радних процеса у шумарству.

Током савјетовања представљени су научни

и стручни радови из више области, међу којима су планирање технологија искоришћавања шума, планирање и изградња шумских комуникација, ергономија у шумарству, безбједност и здравље на раду, организација рада у шумарству, као и пејзажна архитектура. Програм скупа обухватио је усмена излагања, дискусије, стручну теренску посјету из области искоришћавања шума, као и завршни округли сто, на којем су разматране могућности будуће сарадње међу учесницима.

Шумарски факултет Универзитета у Бањој Луци представљали су проф. др Дане Марчета, проф. др Владимир Петковић и Милан Сукур, дипл. инж. шумарства, асистент. Представници Факултета учествовали су у програму савјетовања са два излагања: „Analysis of chainsaw operators' experience in forestry“ и „AI-powered forest road routing“.

Представљени радови односили су се на актуелне теме из области шумског инжењерства, са посебним освртом на искуства радника при раду са моторном пилом, као и на могућности примјене савремених дигиталних и вјештачко-интелигентних алата у планирању траса

шумских путева. На тај начин указано је на значај повезивања традиционалних знања и искустава из шумарске оперативе са новим технолошким рјешењима која могу допринијети ефикаснијем и одрживијем управљању шумским ресурсима.

Учешће представника Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци на овом међународном савјетовању омогућило је размјену искустава са колегама из региона, сагледавање актуелних праваца развоја у области шумског инжењерства, као и договор о будућим облицима сарадње у области научних истраживања,

објављивања радова и учешћа у заједничким стручним и академским активностима. Овакви међународни скупови представљају важну прилику за повезивање науке, nastave и шумарске праксе, те за унапређење шумског инжењерства у Републици Српској и ширем регионалном простору.

Милан Сукур, дипл. инжењер шумарства

Потписани протоколи о испоруци огревног дрвета у 2026. години

У Бањалуци су 26. фебруара 2026.године потписани протоколи о испоруци огревног дрвета за 2026. годину између ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, Борачке организације Републике Српске, Удружења пензионера Републике Српске, Републичке организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Републике Српске и Савеза организација и удружења ратних војних инвалида Републике Српске.

Документе су званично потписали министар пољопривреде, шумарства и водопривреде Анђелка Кузмић, министар рада и борачко-инвалидске заштите Радан Остојић, в.д. директора ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац Блашко Каурин, као и представници организација и удружења.

Основна намјера овог споразума је да се члановима осигура набавка огрева под повољнијим условима, што подразумијева плаћање на шест рата уз гаранцију локалних удружења, док ће се цијена одређивати према важећем ценовнику Јавног предузећа. Ова сарадња је наставак дугогодишње подршке социјалним групама, а подаци показују стални раст потреба. Током 2025. године је кроз овај вид сарадње испоручено 29.400 m³ огревног дрвета за око 5.200 корисника, што представља 5% укупне годишње реализације огрева.

Успостављање експерименталне плохе *Pinus brutia* у Херцеговини – значајан корак ка обнови деградираних шумских станишта

Бруцијски бор (*Pinus brutia* Ten.) убраја се међу најперспективније медитеранске четинарске врсте захваљујући израженој отпорности на сушу, брзом расту и способности прилагођавања сиромашним и деградираним земљиштима. Управо ове особине чине га посебно значајним за подручје Херцеговине, гдје су посљедице климатских промјена све израженије кроз пораст температура, продужене сушне периоде и интензивне процесе деградације тла.

Посебан значај бруцијског бора огледа се у његовој способности успијевања на плитким, скелетним и сиромашним земљиштима. Развијен корјенов систем доприноси стабилизацији тла, смањењу ерозионих процеса и постепеном побољшању земљишне структуре, што ову врсту чини погодном за биолошку рекултивацију крша. Тиме се стварају предуслови за обнову шумских екосистема и унапређење еколошке стабилности простора.

У условима климатских промјена, бруцијски бор представља потенцијално рјешење за прилагођавање шумарског сектора новим еколошким изазовима. Његова отпорност на високе температуре и недостатак влаге може имати важну улогу у будућим стратегијама газдовања шумама, посебно на подручјима гдје су аутохтоне врсте изложене појачаном стресу.

С циљем испитивања могућности примјене ове врсте у пошумљавању кршких и деградираних терена, у Херцеговини је успостављена експериментална плоха бруцијског бора на локалитету Старо Слано. За подизање огледа коришћен је садни материјал поријеклом из јужне Турске, који обухвата седам провенијенција са различитих надморских висина (500–1050 m). На тај начин обезбијеђена је значајна генетичка и еколошка разноврсност материјала, што омогућава поуздано праћење прилагодљивости врсте у специфичним станишним условима Херцеговине. У садњи су коришћене двогодишње контејнерске саднице, које карактерише висок степен виталности и добро развијен корјенов систем.

Површина на локалитету Старо Слано представља пожариште које је санирано 2022. године, након што је било захваћено пожаром који је проузроковао значајна оштећења вегетације и додатно убрзао процесе деградације земљишта. Подручје Херцеговине иначе је препознатљиво по честим и интензивним шумским пожарима током лјетњег периода, који остављају дугорочне посљедице на шумске екосистеме и природну обнову вегетације.

Поред утицаја пожара, ово подручје карактеришу изражени ерозиони процеси, како плувијалне тако и површинске ерозије, што додатно доприноси деградацији земљишта. Терени су стрмих нагиба, са јужном експозицијом и изразито неповољним станишним условима, које карактеришу високе температуре, недостатак влаге и плитка, скелетна земљишта. Управо због таквих услова неопходно је проналажење врста које посједују висок степен адаптабилности и отпорности, а бруцијски бор се кроз досадашња истраживања показао као једна од потенцијално најперспективнијих врста за оваква станишта.

Центар за газдовање кршем континуирано настоји да спроводи активности усмјерене ка обнови деградираних површина и унапређењу стања шумских екосистема на подручју Херцеговине. У претходном периоду реализоване су активности пошумљавања на подручју високих шума у обиму од 0,5 хектара, а успостављање експерименталне плохе на локалитету Старо Слано представља наставак активности усмјерених ка проналажењу одрживих рјешења за санацију и биолошку обнову деградираних и пожаром угрожених станишта.

Успостављена експериментална плоха омогућиће дугорочно праћење раста и развоја биљака, њихове отпорности на сушу и високе температуре, као и анализу преживљавања и фенолошких особина различитих провенијенција. Добијени резултати пружиће значајне стручне смјернице за избор врста и садног материјала у будућим активностима пошумљавања деградираних и ерозијом угрожених површина. Реализација овог значајног пројекта резултат је сарадње домаћих и међународних институција: Food and Agriculture Organization (ФАО), Шумарски факултет Универзитета у Бањој Луци, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, ЈПШ Шуме Републике Српске, Центар за газдовање кршем и Шумарство Прењ д.д. Коњиц.

Посебну захвалност за реализацију активности заслужују проф. др Далибор Баллиан и његови сарадници, који су обезбиједили садни материјал и стручну подршку, као и колеге које су учествовале у теренским радовима и садњи.

Овај експериментални подухват на локалитету Старо Слано представља важан корак ка научно заснованом избору врста за пошумљавање деградираних подручја Херцеговине и доприноси дугорочном јачању стабилности шумских екосистема Републике Српске.

Проф. др Вања Даничић
Јована Петијевић, мастер инжењер шумарства

Привредно ловиште „Љубић“ Прњавор – домаћин лијепих успомена

Привредно ловиште „Љубић“ установљено је одлуком Владе Републике Српске на територији града Прњавор, на површини од 7.820 ха. Ловиштем газдује ШГ „Градишка“ Градишка кроз радну јединицу – ШУ „Прњавор“, која је носилац свих обавеза предвиђених планским документима, односно привременим годишњим планом газдовања ловиштем. Основне врсте дивљачи у Привредном ловишту „Љубић“ су сrneћа, зечија и фазанска дивљач, као и дивља свиња. Све основне врсте тренутно су у пуном капацитету ловишта. У ловишту је запослен један ловочувар који свакодневно и одговорно испуњава све предвиђене обавезе.

ПЛ „Љубић“ спада у једно од најпосјећенијих ловишта у склопу ЈПШ „Шуме Републике Српске“. Највиши врх означен је као кота „Свињар“ на 594 метра надморске висине, те својом експозицијом и конфигурацијом терена

подсјећа на типично планинско ловиште, иако по типу то није. Одређени дијелови ловишта су голети, јако су неприступачни, стрми и тешки за пјешачење. Кроз ловиште протиче ријека Укрина која представља природну баријеру кроз средину терена, дијелећи га на два дијела – један који је означен као „Љубић“ и други под називом „Чавка“.

Иако у ловишту тренутно обитавају све основне врсте дивљачи, повремено се појављују вук, медвјед и шакал, који полако настањује све дијелове овог подручја. Надзорним камерама утврђено је присуство медвједа, али и штета коју је начинио на аутоматским хранилицима. Он је присутан готово цијело лјето и добар дио јесени, а долази из сусједног ловишта „Јаворова“ и масива планине Борја. Вукови су присутни током цијеле године, али је до сада забиљежен само један случај упада у домаћинство и напада на домаћу стоку.

Бројни гости из Републике Српске, Федерације БиХ, као и других европских земаља – попут Словеније, Аустрије, Њемачке, Норвешке и Шведске – редовно посјећују ПЛ „Љубић“. Они са собом одавде носе бројне лијепе успомене и враћају се готово сваке ловне године. Неки од њих су управо овдје први пут доживјели погонски лов дивље свиње у планинским условима. Своје импресије пренијели су колегама, па наредни пут долазе у још већем броју.

Ловиште је опремљено савременим аутоматским хранилицима, солилима и осталим ловно-узгојним објектима. Такође, изграђене су високе чека на погодним и прегледним мјестима,

првенствено за лов срнеће дивљачи, као и једна висока затворена чека за лов дивље свиње и предатора. Међу ловно-техничким објектима посебно се издваја ловачка кућа „Равно брдо“ са смјештајним капацитетима и одличним условима за дневни одмор. Вањско уређење куће обухвата асфалтирано фудбалско игралиште, љуљашке за дјецу и уређено мјесто за роштиљање.

ПЛ „Љубић“ сваке године биљежи висок проценат испуњења плана одстрела и велику заинтересованост иностраних ловаца. То колективу даје посебну енергију за наставак успјешног газдовања, које је у посљедњих пет година подигнуто на много виши ниво.

Душко Миоданић, мастер шумарства

Дуга њива – нови бисер заштићене природе Републике Српске

Подручје „Дуга њива“ на планини Требави је почетком маја 2026. године, одлуком Владе Републике Српске, добило статус заштићеног подручја, односно Заштићеног природног пејзажа, чиме је овај простор богате природне и културне вриједности добио институционалну заштиту и посебан режим управљања.

„Дуга њива“ налази се на споју брдовитог рељефа и низијских предјела Посавине, што одређује сложену морфологију, богатство природних облика и разноврсност визуелних доживљаја. Подручје је смјештено у сјеверном дијелу Републике Српске, на мјесту додира Динарида и Панонске низије. Налази се у јужном дијелу општине Модрича и захвата централни дио планине Требаве, те подручја насеља Ријечани Горњи, Толиса, Врањак и мањим дијелом Копривна. Највиши врхови су Вис (692 m) и Дуга њива (622 m). На југу граничи са градом Добојем.

Заштићени природни пејзаж обухвата површину од 3.587 хектара, а на цијелом подручју је успостављен режим заштите другог и трећег степена. Управљање овим подручјем повјерено је Општини Модрича.

Подручје карактеришу бројни водотоци, извори и разноврсни пејзажи, док богатство биљног и животињског свијета потврђује његов изузетни еколошки значај. Досадашња истраживања показала су присуство чак 385 биљних таксона, 194 врсте гљива, 145 врста лептира и 73 врсте птица. Такође је регистровано 34 врсте сисара од чега је 8 шишмиша.

Осим природних вриједности, подручје „Дуга њива“ чува и значајно културно-историјско наслеђе. Пејзаж свједочи о дуготрајној вези човјека и природе, што потврђују традиционална домаћинства и присуство манастира Дуга њива.

Проглашењем овог Заштићеног природног пејзажа повећана је укупна површина заштићених подручја у Републици Српској на више од 77 хиљада хектара, односно на око 3,16 одсто територије Републике Српске. (Извор: Приједлог Одлуке о проглашењу Заштићеног природног пејзажа „Дуга њива“.)

Немања Милиновић, дипл. инжењер шумарства

Црни орах – перспективна врста за плантажно шумарство Републике Српске

У условима климатских промјена и све веће потребе за производњом високовриједног дрвета, шумарска струка све више пажње посвећује врстама које могу успјешно одговорити будућим изазовима. Једна од њих је црни орах (*Juglans nigra* L.), врста која је у многим европским земљама препозната као изузетно вриједан лишћар, док је у Републици Српској још увијек недовољно заступљена.

Овај текст заснован је на резултатима истраживања спроведених током израде мастер рада „Потенцијал црног ораха (*Juglans nigra* L.) у засадима на подручју Републике Српске“, одбрањеног у децембру 2025. године. Циљ истраживања био је да се сагледају могућности успјешнијег гајења ове врсте у условима Републике Српске.

Црни орах потиче из Сјеверне Америке и једна је од најцјењенијих врста тврдых лишћара. Његово дрво одликују изузетна чврстоћа, декоративна текстура и висока тржишна вриједност, због чега се користи за производњу фурнира, луксузног намјештаја и других производа високе класе.

Истраживања су обављена у сјеменском објекту ШГ „Бирач“ Власеница и у засаду црног ораха у Козарској Дубици, гдје су анализирани раст и развој стабала, производност, као и особине земљишта и станишта. Поред дендрометријских мјерења (пречника и висина) и фенотипских особина стабала, извршене су и педолошке и фитоценолошке анализе, што је омогућило потпунију оцјену потенцијала ове врсте, посебно на микростаништима у оквиру ових локација.

Добијени резултати показали су да црни орах најбоље успијева на дубоким, плодним и добро дренираним земљиштима, нарочито на флувисолима, алувијалним и еутричним смеђим земљиштима, гдје је забиљежен стабилан раст, добра виталност и квалитет стабала. Са друге стране, псеудоглејеви и тешка, слабо дренирана земљишта значајно ограничавају његов раст. Управо избор одговарајућег станишта представља кључ успјешног подизања будућих засада.

Република Српска располаже бројним површинама које испуњавају ове услове, посебно у алувијалним подручјима уз веће ријеке. На таквим стаништима црни орах може представљати значајну допуну постојећем плантажном шумарству и допринијети производњи високовриједних дрвених сортимената.

Иако интродукција сваке стране врсте захтијева опрез и стручан приступ, резултати истраживања показују да црни орах има реалан потенцијал за ширу примјену у Републици Српској. Не треба га посматрати као замјену аутохтоним врстама, већ као могућност да се на одговарајућим стаништима повећа производња квалитетног дрвета и унаприједи економска вриједност будућих плантажа.

Даља истраживања, оснивање нових огледних засада и праћење постојећих састојина омогућиће доношење поузданих препорука за практично газдовање. На основу досадашњих сазнања може се закључити да црни орах заслужује далеко већу пажњу шумарске струке и да представља једну од перспективнијих врста за будући развој плантажног шумарства Републике Српске.

Славиша Рашљић, мастер инжењер шумарства

Купање шумом: јапанска пракса која осваја свијет

Све више људи данас тражи одмор у природи. Није ријеч само о жељи да побјегнемо од градске гужве или проведемо неколико сати на свјежем зраку. У времену када смо непрестано изложени информацијама, екранима и захтјевима који окупирају нашу пажњу, боравак у природи постаје потреба, а не луксуз.

Управо на тој идеји заснива се јапанска пракса *shinrin-yoku*, позната као купање шумом или, можда још прецизније, уроњавање у шуму. Иако назив може сугерисати физичко купање, *shinrin-yoku* заправо подразумијева свјесно и пажљиво урањање у шумско окружење кроз сва чула – посматрањем призора, ослушкивањем звука, удисањем мириса и осјећањем атмосфере природног простора.

Појам је 1982. године увело јапанско Министарство пољопривреде, шумарства и рибарства, дефинишући га као боравак у природи ради опуштања и очувања здравља кроз свјесно доживљавање природног окружења. Од тада је ова пракса прерасла границе Јапана и постала популарна широм свијета.

Shinrin-yoku није само метода опуштања. Његови коријени налазе се у традиционалном јапанском поимању природе. Три концепта посебно су важна за разумјевање ове праксе: *yūgen*, *komorebi* и *wabi-sabi*.

Yūgen означава дубоку, тешко описиву љепоту свијета око нас која изазива снажне емоције и осјећај повезаности са нечим већим од нас самих.

Komorebi описује игру сунчеве свјетлости која пролази кроз крошње дрвећа, док *wabi-sabi* подсјећа да љепота постоји управо у пролазности, несавршености и природним промјенама.

Zašto nam je potrebno strahopoštovanje?

Profesorica Laurie Santos sa Univerziteta Yale i drugi istraživači ističu da osjećaj strahopoštovanja – onaj trenutak kada nas priroda, pejzaž ili ljepota svijeta ostave bez riječi – može imati značajne koristi za naše zdravlje. Istraživanja pokazuju da takva iskustva doprinose smanjenju stresa, jačanju osjećaja povezanosti s drugim ljudima, većoj otvorenosti za nova iskustva i boljem psihološkom blagostanju.

Зашто нам је ово искуство данас толико привлачно?

Професор Марк Г. Берман са Универзитета у Чикагу, један од водећих истраживача односа између природног окружења и људског ума, објашњава да се наш систем пажње свакодневно суочава са огромним бројем информација и подражаја. Непрестано пребацивање фокуса између обавеза, порука, екрана и различитих захтјева доводи до менталног замора који многи препознају као осјећај исцрпљености и расутости.

Његова истраживања, као и теорија рестаурације пажње којом се бави са колегама, показују да природно окружење помаже опоравку наших когнитивних способности. Већ двадесетак минута свјесне шетње у природи може побољшати пажњу и концентрацију, док истовремено доприноси смањењу симптома стреса и депресије.

У јапанској традицији и шинтоистичком погледу на свијет човек се посматра као саставни дио природе, што је вјероватно допринијело раном интересовању за истраживање терапијских ефеката природног окружења. Зато није изненађујуће што Јапан има водећу улогу у истраживању терапија природом.

Професор Јошифуми Мијазаки са Универзитета Chiba један је од пионира ове области. Он је 2004. године покренуо истраживања усмјерена на утврђивање физиолошких ефеката боравка у природи на људско здравље. Уз подршку јапанске владе успостављена је климатски контролисана истраживачка лабораторија, чиме су постављени темељи за систематско проучавање утицаја природног окружења на човека.

Током последње двије деценије јапански произвођачи прецизних физиолошких инструмената развили су напредну опрему за мјерење активности мозга и аутономног нервнег система, што је омогућило научницима да са до тада незабијеженом прецизношћу проучавају дјеловање природе на људски организам. Тако су постављени темељи модерне науке о терапији природом.

Резултати тих истраживања све увјерљивије потврђују да боравак у природи може значајно допринијети физичком и менталном здрављу. Поред снижавања крвног притиска и нивоа кортизола, те позитивних ефеката на расположење и психолошко благостање, потврђено је и да терапија природом може побољшати функције имунолошког система.

Професор Qing Li са колегама је у три студије доказао да терапија природом може повећати и број и активност ћелија убика у нашем организму и од 25 до 50%. Поред тога, утврдили су да ефекти тродневне терапије шумом остaju присутни и до мјесец дана касније.

Значај боравка у природи препознају и здравствени системи бројних земаља. Програми који подстичу вријеме проведено у природи данас постоје у Канади, Уједињеном Краљевству, Јапану и другим државама, гдје се користе као подршка особама које се суочавају са анксиозношћу, депресијом, поремећајима пажње и другим изазовима менталног здравља. Истовремено, такви програми могу допринијети смањењу трошкова лијечења и унапређењу квалитета живота.

Све ово додатно потврђује значај квалитетног управљања заштићеним подручјима и примјене међународних принципа и стандарда уколико желимо њихову одговарајућу валоризацију. Ако желимо посјетиоцима представити наша природна богатства, прије свега морамо бити свјесни њихове вриједности и према њима се односити одговорно.

Када допуштамо активности које нарушавају природно окружење – од ложења роштиља на непредвиђеним мјестима и неодговарајућих интервенција до вожње квадова – не шаљемо поруку само домаћим посјетиоцима, већ и туристима, да властиту природу не цијенимо довољно. У таквим околностима тешко можемо очекивати профил посјетилаца какав је заштићеним подручјима потребан: мање групе гостију веће платежне моћи, које разумију вриједност очуване природе и спремне су да квалитетан доживљај природног окружења адекватно плате.

У времену када све више људи путује управо због мира, тишине и контакта с природом, очувана заштићена подручја представљају једну од наших највриједнијих развојних прилика. Међутим, да бисмо ту прилику искористили, морамо најприје показати да и сами разумјемо и чувамо вриједности које та подручја нуде.

Извори и литература

Berman, M. G. (2025). *Nature and the Mind*. New York: Penguin Random House, UK.
Li, Q. (2018). *Forest Bathing: How Trees Can Help You Find Health and Happiness*. New York: Viking.
Miyazaki, Y. (2018). *Walking in the Woods: Go back to Nature with the Japanese way of shinrin-yoku*. London: Octopus Publishing group, UK.
Santos, L. *The Science of Well-Being*. Dr Laurie Santos, Yale University. besplatankurs.org/drlauriesantos.com
American Forests. (n.d.). *Shinrin-yoku: Why Forest Bathing Became a Global Health Phenomenon*. Preuzeto sa: americanforests.org
Cleveland Clinic. (n.d.). *Why Forest Therapy Can Be Good for Your Body and Mind*. Preuzeto sa: clevelandclinic.org

Александра Дринић, дипл. инжењер шумарства

Европски зец (*Lepus europaeus*)

Обични или европски зец (*Lepus europaeus*) аутохтона је и широко распрострањена врста у Републици Српској, препознатљива по специфичној анатомији која му омогућава опстанак у отвореним стаништима. За разлику од кунића, зец има знатно дуже уши са црним врховима и издужене задње ноге прилагођене за трчање на дуге стазе. Његово тијело, дужине до 70 центиметара и масе између 3 и 6 килограма, прекривено је густом, жућкасто-смеђом длаком која зими поприма сивкасте тонове ради савршене мимикрије. Може да трчи брзином до 70 km/h, да скочи до 3 m у даљину, а видно поље му је 360 степени. Одличан слух има захваљујући покретним ушима које се ротирају у свим правцима.

Зец је типични биљојед; храни се травом, зељастим биљем, а зими кором дрвећа и пупољцима. Живи самостално, активан је углавном у сумрак и ноћу, а одликује се високим репродуктивним потенцијалом – женка се коти неколико пута годишње, доносећи на свијет младе који су одмах прогледали, прекривени длаком и способни за самосталан опстанак већ након неколико седмица.

Ова јединствена биологија директно је обликовала и његове фасцинантне одбрамбене механизме, који су предмет проучавања у ловству и биологији дивљачи:

- **Трчање у цик-цак линији:** Када бјежи од опасности или ловачких паса, зец никада не

трчи право. Он нагло мијења правац под оштрим угловима, чиме збуњује гониче и успјешно прекида свој мирисни траг на земљи.

- **Кочење у мјесту:** Зец може при пуној брзини од преко 60 km/h да се укопа у мјесту или нагло скрене, остављајући грабљивицу да због инерције продужи напријед.

- **Варање на сопственом трагу:** Прије него што легне у свој логор (скровиште у земљи), зец често направи огроман скок у страну или се врати уназад по сопственим стопама, како би завао потенцијалне предаторе који прате његов траг.

- **Одмарање са отвореним очима:** Зец често спава са полуотвореним или потпуно отвореним очима. То му омогућава да тренутно уочи и најмању промјену свјетлости или покрет, док посебна прозирна опна (трећи капак) штити око од исушивања. Иако је користан и важан становник природних екосистема, обични зец у одређеним условима може направити озбиљне економске штете, нарочито током јесени и оштрих зима када му понестане друге сочне хране. Његов утицај највише погађа шумарство (гдје оштећује младе саднице обрстом), као и воћарство и пољопривреду.

Љиљана Аћимовић, дипл. инжењер шумарства

Липа (Tilia) – племенито дрво наших крајева

Липа је једна од најомиљенијих врста дрвећа у нашим шумама, препознатљива по својој раскошној крошњи и мирису који освјежава ваздух током топлх дана. Међу најпознатијим врстама издвајају се бијела и црна липа, које су распрострањене у шумама и насељима наших крајева. Њена присутност у природи одувјек је била знак здравог и очуваног окружења.

Шумарски значај

Из угла шумарства, липа има важну улогу у очувању биодиверзитета. Сматра се драгоценом медоносном врстом која пружа обилну испашу пчелама, чиме директно доприноси стабилности екосистема. Поред тога, липа је позната као “побољшивач земљишта”. Њено лишће се након опадања брзо разлаже, враћајући тлу важне минерале и стварајући квалитетан хумус који погодује и другим биљним врстама у шуми.

Употреба у традицији и индустрији

Употреба липе је вишеструка и дубоко укоријењена у нашу традицију. Цвијет се сакупља

за припрему љековитих чајева који помажу код прехлада и за смирење. С друге стране, дрво липе је мекано, лагано и свијетле боје, што га чини идеалним за дуборез, израду музичких инструмената и пчеларске опреме. Због своје еластичности, некада се користила и унутрашња кора липе, од које су се плеле корпе и правила ужад.

Занимљивости

Стари Словени су липу сматрали светим дрветом и често су се окупљали испод њене крошње како би доносили важне одлуке или обављали обреде. Вјеровало се да липа пружа заштиту и доноси мир породици, па је зато постала симбол заједништва и топлине дома. За разлику од тврдог храста, липа представља њежнију страну природе, али је упркос томе веома дуговјечна и може доживјети неколико стотина година. Ово дрво је истински дар природе који повезује шумарски сектор, народну традицију и потребу модерног човјека за миром и чистим ваздухом.

